

UNHA APROXIMACIÓN Á MAFALDA DE QUINO

XADREZ E HUMOR

SALVADOR CASTRO OTERO

A Clara, Concha, Miguel, Paula, ás pastas e á película *Ed Wood* de Tim Burton que me inspiraron o tema deste artigo.

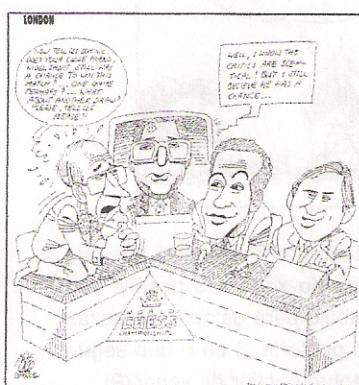
A Morales, quen sostén que non teño sentido do humor.

Ó Clube Xadrez Bueu, polo seu espírito e ós seus membros por "esperar contra toda esperanza".

OchoXocho, nº 186, 1997, Premio de humor na Olimpiada de Novi Sad

Non sei se as forzas do máis alá me deixarán acabar este artigo, se me levarán todos os demos por escribilo, poida que unha santa compaña cos espíritus dos irmáns Marx, de Billy Wilder (acaso quede na casa pensando na dama de Stalag17), de Chaplin, de Gila... me condenará a vagar eternamente por invocar en balde o nome do Humor. Espero que o Grande Chamán Woody Allen recite o seu conxuro de Cómo acabar dunha vez por todas co xadrez e me permita chamar á risa desde este xogo sesudo que nos regala con imaxes de tipos aburridos diante dun taboleiro silencioso

New in Chess 1., nº 7, 1993.

—¡Dinos, Dominic! ¿Cres que o meu gran amigo Nigel Short, aínda pode gañar este campionato?... —¿Un xogo, quizás? ¿Poderá facer outras táboas? Por favor, dínolo.

—Ben, a maioría do críticos son escepticos, pero eu coido que aínda ten algúna posibilidade.

Europe Echecs, nº 391-92, 1991.

—No corres ningún risco porque es de madera

—¿Ti cres, aínda que sexa de chumbo e terciopelo?

Boletín Informativo nº 2, Vigo, 1987

A

NON caerei na tentación de contar anécdotas simpáticas acaecidas en torneos de xadrez, moitas delas verdadeiramente hilarantes, senón que farei unha breve análise da iconografía do noso xogo nas tiras cómicas. Os debuxantes da prensa diaria non lle sacan demasiado partido pois só o atopamos como metáfora da guerra ou de calquera confrontamento político. Nas revistas especializadas tampouco o humor ocupa demasiado espacio e sempre se limita a simples caricaturas.

New in Chess, probablemente a publicación

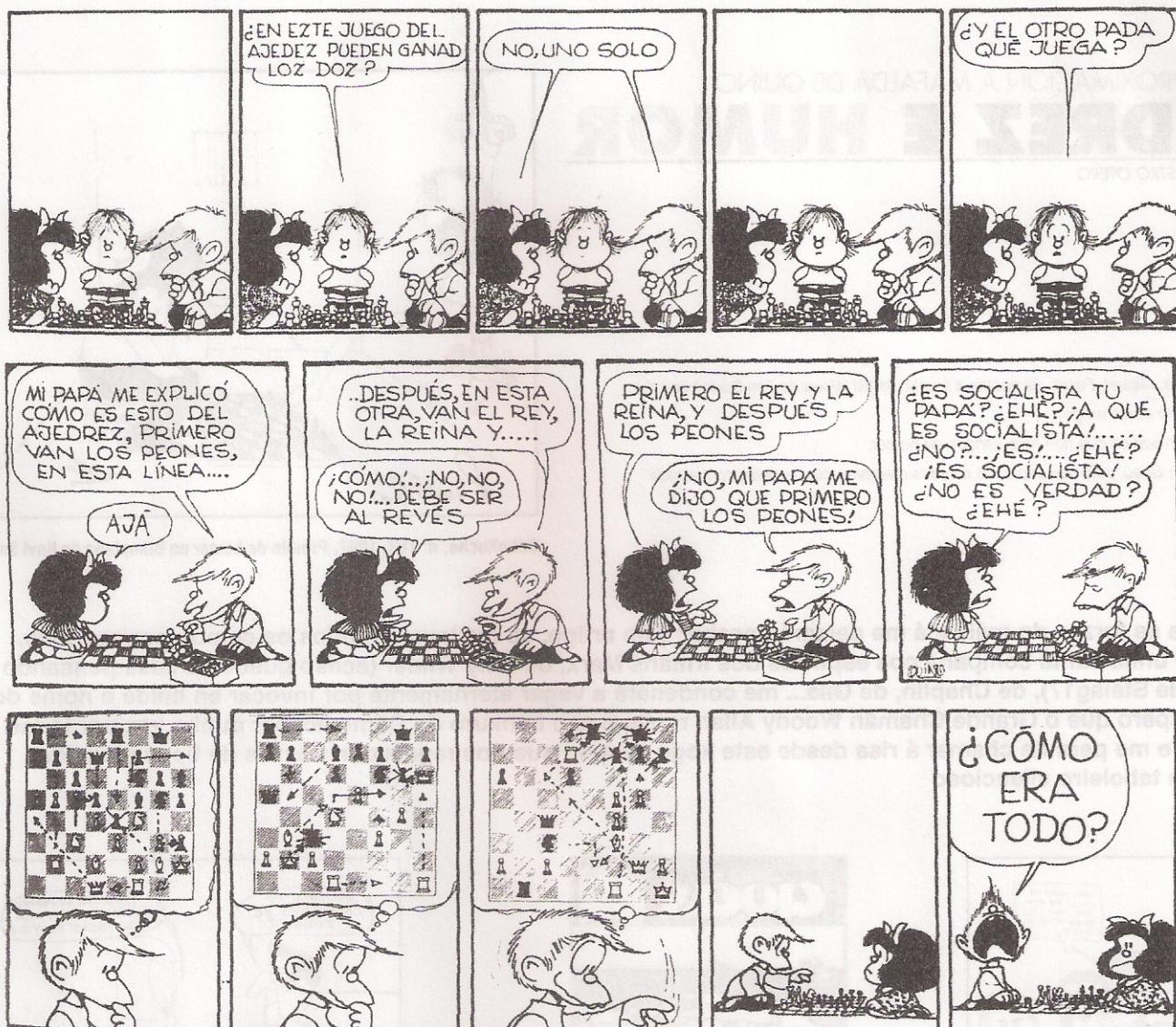
máis prestixiosa do mundo, dirixida por quien foi, despois da retirada de Bobby Fischer, o mellor xogador occidental, Jan Timam, editada en Amsterdam e distribuída por todo o mundo, non ten sección fixa de humor, só esporadicamente aparecen algunas caricaturas como a do exemplo que fai referencia á actualidade xadrecista inmediata, neste caso o match Kasparov - Short polo título mundial..

Europe Echecs, outro dos monumentos das publicacións mensuais internacionais, si presenta unha sección cómica, asinada baixo

seudónimo de Coolchess, céntrase en aspectos intrínsecos do xogo como podemos observar.

As publicacións españolas tamén participan desta parquedad, así, por exemplo, na xa desaparecida OCHOXOCHO non aparecen referencias humorísticas nin nun 20% dos exemplares, aínda así mostraremos os seguintes exemplos(6-7).

A "Escuela Técnica de ajedrez de Vigo", chegou a publicar tres números do seu boletín, no segundo deles inclúe unha páxina denominada "Humor y broma" na que ade-

mais refire humoradas como as seguintes: "Aquela era unha dama tan moderna que "non comía" por gardala liña" ou "era un home tan republicano que non xogaba ó xadrez por non ter que defender o rei".

Poderíamos pois dicir que humor e xadrez son amantes de fin de semana e, o que é peor, parece que pouco apaixoados.

Acaso o único autor importante (deixamos deliberadamente o conto de Woody Allen antes citado que forma parte do seu libro Cómo acabar dunha vez por todas coa cul-

tura) que manexou con certa densidade e profundidade o xadrez sexa Quino. Este arxentino, nado en Mendoza en 1932, é un referente internacional gracias sobre todo á súa personaxe Mafalda, unha nena, e os seus amigos, que reflexionan acidamente sobre o mundo que os rodea.

A variedade e calidad das tiras cómicas de Mafalda merecen unha análise pormenorizada, nas historietas de Quino podemos atopar varios núcleos temáticos claramente diferenciados.

O primeiro formado por tres viñetas nas que trata da natureza do xogo e o posible uso das pezas (o cabalo para galopar, as pezas para practicar a puntería...) ou o que segue que reflexiona sobre o valor de xogar.(9)

Un segundo aspecto, tratado en seis tiras, sería o do movemento das pezas e as normas do xogo. A través da explicación das regras Quino verte distintas opiniós de natureza política e social, ou simplemente sobre a propia actividade.(10)

O proceso do pensamento é sinalado ►

**CLÍNICA VETERINARIA
ALAMEDA**

Medicina e cirurxia • Vacinacións
Consultas a domicilio
Grandes e pequenos animais
Animais vivos • Alimentación • Tenda
Servicio 24 horas

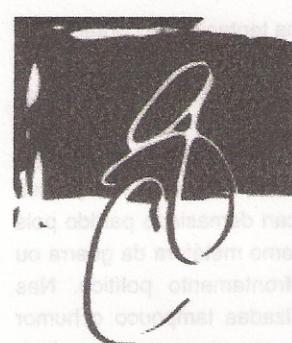
Transv. Troncoso, 5 • Tel.: 986 61 06 28 • Móbil: 679422693 • A GUARDA

Casa Henriqueira

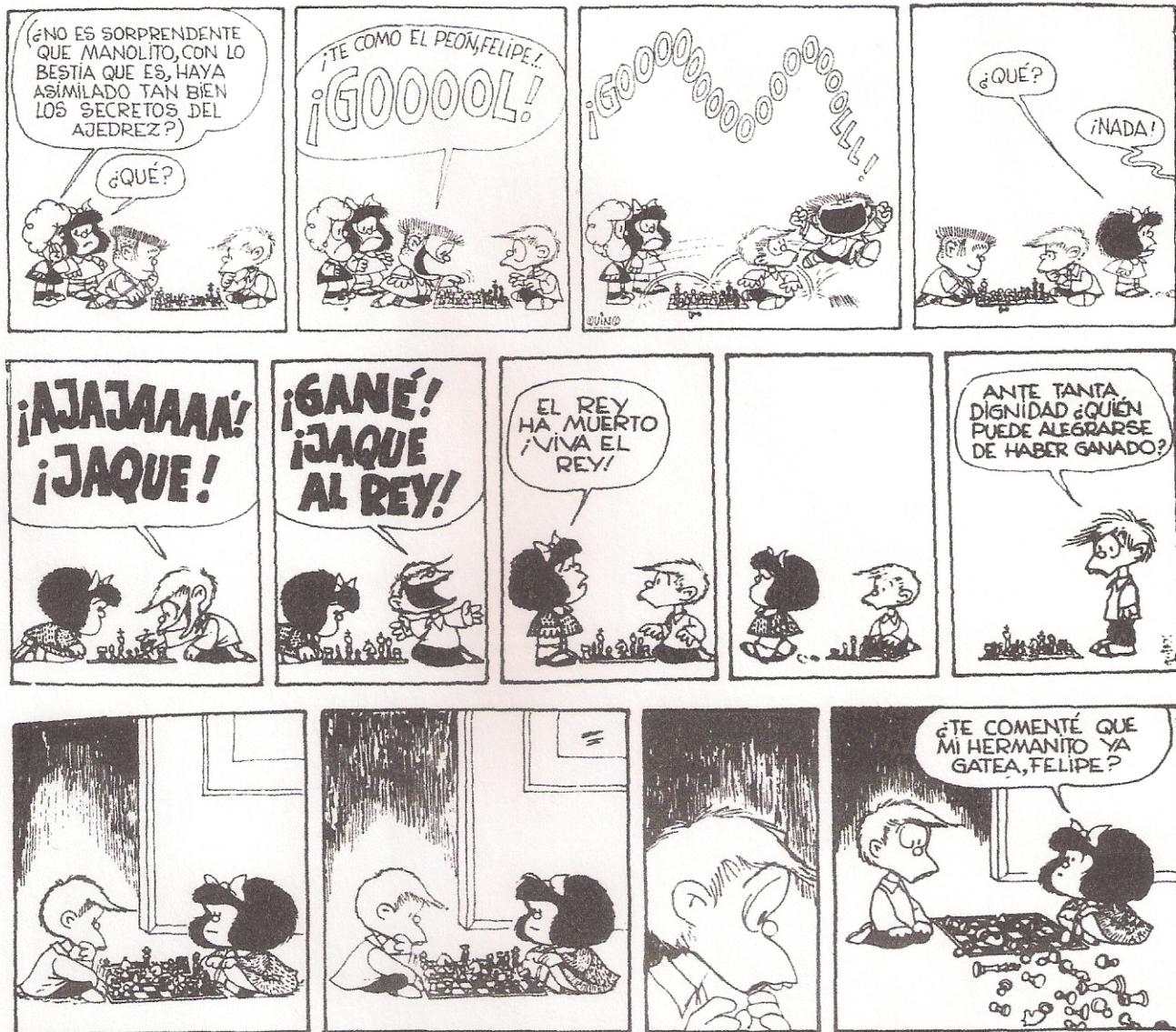
Cocina tradicional C Tapas

Rua Vicente Lopez, 3
36794 Santa María de Oia
OIA - PONTEVEDRA

Tlf: 986 362 316

xunta ó mosteiro de Oia

en sete historietas. Algunhas tratan sobre o pensamento propiamente xadrecístico, sobre todo en relación co tema do esquecemento (11) e outras sobre o que chamaremos, en honra a Joyce "corrente de conciencia", porque ¿existe durante unha partida algún pensamento alleo á combinación e colocación das pezas? Oíamos a Kasparov "semper penso no xadrez durante as partidas, ben, de cando en vez penso qué fermosa é a rapariga da fila sete, e no remate, miro para Kárpov e penso: este horne outra vez

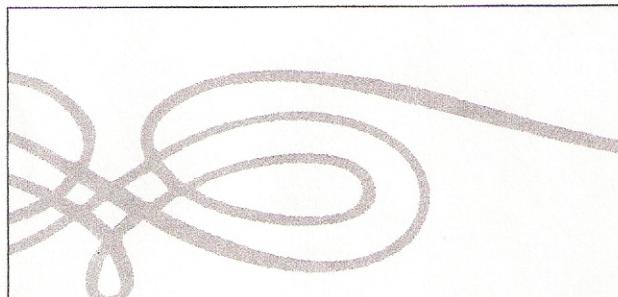
co pelo sen lavar". Vexámolo na mente de Manolito.(12)

Non poderían quedar fóra dun tratamento simpático do xogo as formas para gañar e para afrontar a derrota, non en balde aparece en oito ocasións (13, 14 e 15).

Finalmente haberia que falar de tres tiras nas que o xadrez é un simple escenario no que se fala de conflictos de familia. (16)

¿Que foi ese ruído? Non, non foron as pezas que tirou Guille, esa música de corda non é a miña psicose, poida que sexan os espíritus

dos comediógrafos gregos, o Gordo e o Fraco... ¡Uf! ¡Que alivio, seguro que é Carlos que me recorda que non podo pasarme co espacío. Non, ¡É Morales! ¿Será Morales que alporizado por esta falcatruada veña co ánimo de evitar que alguén que carece de "sentido do humor" faga das súas? Estou a sentir tactos que traspasan a miña pel e sinto medo... amigo lector, se este meu artigo non che provocou unha gargallada, nin sequera un motivo de sorriso e pensas que isto "é de risa" xa gañei a partida.

BODEGAS
TERRAS GAUDA

Estrada Tui - A Guarda, km. 46
Tels. 986 62 10 01 - 62 11 11 - Fax. 986 62 10 84
AS EIRAS - O ROSAL - 36760 PONTEVEDRA
e-mail: terrasgauga@jet.es